ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (τρίτο πενταμελές τμήμα) της 14ης Μαΐου 1998 *

Στην υπόθεση Τ-319/94,

Fiskeby Board AB, εταιρία σουηδικού δικαίου, με έδρα το Norrköping (Σουηδία), εκπροσωπούμενη από τους Carl Wetter, δικηγόρο Στοκχόλμης, και Christopher Vajda, barrister Αγγλίας και Ουαλίας, με αντικλήτους στο Λουξεμβούργο τους δικηγόρους Elvinger, Hoss & Prussen, 15, Côte d'Eich,

προσφεύγουσα,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένης από τους Julian Curall και Richard Lyal, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Carlos Gómez de la Cruz, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

καθής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

που έχει ως αντικείμενο αίτηση ακυρώσεως της αποφάσεως 94/601/ΕΚ της Επιτροπής, της 13ης Ιουλίου 1994, σχετικά με μια διαδικασία βάσει του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (IV/C/33.833 — Χαρτόνι) (ΕΕ 1994, L 243, σ. 1),

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(τρίτο πενταμελές τμήμα),

συγκείμενο από τους B. Vesterdorf, Πρόεδρο, C. P. Briët, P. Lindh, A. Potocki και J. D. Cooke, δικαστές,

γραμματέας: J. Palacio González, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας που διεξήχθη από τις 25 Ιουνίου έως τις 8 Ιουλίου 1997,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η παρούσα υπόθεση αφορά την απόφαση 94/601/ΕΚ της Επιτροπής, της 13ης Ιουλίου 1994, σχετικά με μια διαδικασία βάσει του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ

(IV/C/33.833 — Χαρτόνι) (ΕΕ 1994, L 243, σ. 1), όπως διορθώθηκε πριν από τη δημοσίευσή της με απόφαση της Επιτροπής της 26ης Ιουλίου 1994 [C(94) 2135 τελικό] (στο εξής: απόφαση). Με την απόφαση, επιβλήθηκαν πρόστιμα σε 19 κατασκευαστές προμηθευτές χαρτονιού εγκατεστημένους εντός της Κοινότητας, λόγω παραβάσεων του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

2 Με επιστολή της 22ας Νοεμβρίου 1990, η British Printing Industries Federation, οργάνωση που αντιπροσωπεύει τις περισσότερες βιομηχανίες εκτυπώσεως χαρτονιού στο Ηνωμένο Βασίλειο (στο εξής: BPIF), κατέθεσε στην Επιτροπή ανεπίσημη καταγγελία. Υποστήριξε ότι οι παραγωγοί χαρτονιού που εφοδιάζουν την αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου είχαν προβεί σε μια σειρά ταυτοχρόνων και ενιαίων αυξήσεων των τιμών και ζητούσε από την Επιτροπή να διενεργήσει ελέγχους για να διαπιστωθεί κατά πόσον είχε διαπραχθεί παράβαση των κοινοτικών κανόνων περί ανταγωνισμού. Για να προσδώσει δημοσιότητα στην πρωτοβουλία της, η BPIF εξέδωσε ανακοινωθέν Τύπου. Στοιχεία αυτού του ανακοινωθέντος περιέλαβε ο ειδικευμένος εμπορικός Τύπος κατά τον μήνα Δεκέμβριο του 1990.

3 Στις 12 Δεκεμβρίου 1990, η Fédération française de cartonnage υπέβαλε επίσης ανεπίσημη καταγγελία στην Επιτροπή, παρόμοια με εκείνη της BPIF, στην οποία διατύπωνε κατηγορίες σχετικά με τη γαλλική αγορά χαρτονιού.

4 Στις 23 και 24 Απριλίου 1991, υπάλληλοι της Επιτροπής διενήργησαν, βάσει του άρθρου 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτος κανονισμός εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25, στο εξής: κανονισμός 17), ταυτοχρόνους ελέγχους χωρίς προειδοποίηση στα κτίρια και τις εγκαταστάσεις ορισμένων επιχειρήσεων και εμπορικών συνδέσμων του κλάδου του χαρτονιού.

5 Μετά τους ελέγχους αυτούς, η Επιτροπή απηύθυνε αίτηση παροχής πληροφοριών και εγγράφων βάσει του άρθρου 11 του κανονισμού 17 σε όλους τους αποδέκτες της αποφάσεως.

6 Τα στοιχεία τα οποία συνέλεξε στο πλαίσιο αυτών των ελέγχων και αιτήσεων παροχής πληροφοριών και εγγράφων οδήγησαν την Επιτροπή στο συμπέρασμα ότι οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις είχαν, από τα μέσα του 1986 μέχρι τον Απρίλιο του 1991 τουλάχιστον (στις πλείστες των περιπτώσεων), μετάσχει σε παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

7 Αποφάσισε, κατά συνέπεια, να κινήσει την κατ' εφαρμογήν της διατάξεως αυτής προβλεπόμενη διαδικασία. Με επιστολή της 21ης Δεκεμβρίου 1992, απηύθυνε ανακοίνωση των αιτιάσεων σε κάθε μία από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις. Όλες οι αποδέκτριες επιχειρήσεις απάντησαν γραπτώς. Εννέα εξ αυτών ζήτησαν να εκθέσουν προφορικώς τις παρατηρήσεις τους. Η ακρόασή τους διενεργήθηκε από τις 7 έως τις 9 Ιουνίου 1993.

8 Κατά το πέρας της διαδικασίας, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση, η οποία περιέχει τις ακόλουθες διατάξεις:

«Άρθρο 1

Οι επιχειρήσεις Buchmann GmbH, Cascades SA, Enso-Gutzeit Oy, Europa Carton AG, Finnboard — the Finnish Board Mills Association, Fiskeby Board AB, Gruber & Weber GmbH & Ko KG, Kartonfabriek De Eendracht NV (με εμπορική επωνυμία BPB ,de Eendracht NV) NV Koninklijke KNP BT NV (πρώην Koninklijke Nederlandse Papierfabrieken NV), Laakmann Karton GmbH & Co. KG, Mo Och Domsjö AB (MoDo), Mayr-Melnhof Gesellschaft mbH, Papeteries de Lancey SA, Rena Kartonfabrik AS, Sarrió SpA, SCA Holding Ltd [πρώην Reed Paper & Board (UK) Ltd], Stora Kopparberge Bergslags AB, Enso Española SA (πρώην Tampella Española SA) και Moritz J. Weig GmbH & Co. KG παρέβησαν το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης με τη συμμετοχή τους:

— στην περίπτωση της Buchmann και της Rena από τον Μάρτιο του 1988 περίπου μέχρι τα τέλη του 1990 τουλάχιστον,

— στην περίπτωση της Enso Española, τουλάχιστον από τον Μάρτιο του 1988 μέχρι το τέλος Απριλίου 1991 τουλάχιστον,

— στην περίπτωση της Gruber & Weber από το 1988 τουλάχιστον μέχρι τα τέλη του 1990,

— στις υπόλοιπες περιπτώσεις, από τα μέσα του 1986 μέχρι τον Απρίλιο του 1991 τουλάχιστον,

σε μία συμφωνία και μια εναρμονισμένη πρακτική με τις οποίες, από τα μέσα του 1986, οι προμηθευτές χαρτονιού στην Κοινότητα:

— πραγματοποίησαν σε τακτά χρονικά διαστήματα σειρά μυστικών και θεσμοθετημένων συναντήσεων για να συζητήσουν και να υιοθετήσουν ένα κοινό βιομηχανικό σχέδιο περιορισμού του ανταγωνισμού,

— συμφώνησαν τακτικές αυξήσεις των τιμών για κάθε ποιότητα του προϊόντος σε κάθε εθνικό νόμισμα,

— προσχεδίασαν και εφήρμοσαν ταυτόχρονες και ενιαίες αυξήσεις των τιμών σε ολόκληρη την Κοινότητα,

— συμφώνησαν άτυπα να διατηρηθούν σταθερά τα μερίδια των σημαντικότερων παραγωγών στην αγορά με κατά καιρούς τροποποιήσεις,

— έλαβαν, όλο και συχνότερα από τις αρχές του 1990, εναρμονισμένα μέτρα ελέγχου της προσφοράς του προϊόντος στην κοινοτική αγορά, για να εξασφαλίσουν την εφαρμογή των εν λόγω εναρμονισμένων αυξήσεων των τιμών,

— αντήλλαξαν εμπορικές πληροφορίες (για τις παραδόσεις, τις τιμές, την παύση της λειτουργίας των εργοστασίων, τις ανεκτέλεστες παραγγελίες και τα ποσοστά χρησιμοποίησης των μηχανημάτων) για τη στήριξη των παραπάνω μέτρων.

(...)

Άρθρο 3

Με την παρούσα απόφαση επιβάλλονται, για τις παραβάσεις του άρθρου 1 που διαπιστώθηκαν, τα ακόλουθα πρόστιμα στις παρακάτω επιχειρήσεις:

(...)

vi) Fiskeby Board AB, πρόστιμο 1 000 000 ECU·

(...)».

9 Κατά την απόφαση, η παράβαση εξελίχθηκε στο πλαίσιο ενός φορέα γνωστού ως Product Group Paperboard (στο εξής: PG Paperboard), ο οποίος απετελείτο από διάφορες ομάδες ή επιτροπές.

10 Εντός του φορέα αυτού συστάθηκε, περί τα μέσα του 1986, μια Presidents Working Group (ομάδα εργασίας προέδρων, στο εξής: PWG), αποτελούμενη από υψηλά ισταμένους εκπροσώπους των (οκτώ περίπου) μεγαλυτέρων παραγωγών χαρτονιού της Κοινότητας.

11 Η PWG είχε ως βασική δραστηριότητα να συζητεί και να διαβουλεύεται για την αγορά, τα μερίδια αγοράς, τις τιμές και την παραγωγική ικανότητα. Ειδικότερα, ελάμβανε βασικές αποφάσεις τόσο για το χρονοδιάγραμμα όσο και για το επίπεδο των αυξήσεων των τιμών που θα πραγματοποιούσαν οι παραγωγοί.

12 Η PWG υπέβαλλε εκθέσεις στην President Conference (συμβούλιο προέδρων, στο εξής: PC), στην οποία μετείχαν (κατά το μάλλον ή ήττον τακτικά) όλοι σχεδόν οι διευθύνοντες σύμβουλοι των οικείων επιχειρήσεων. Η PC συνερχόταν κατά την υπό κρίση περίοδο δύο φορές ετησίως.

13 Περί τα τέλη του 1987, συστάθηκε η Joint Marketing Committee (κοινή επιτροπή μάρκετινγκ, στο εξής: JMC). Βασικό της έργο ήταν αφενός μεν να προσδιορίζει εάν και, εφόσον ναι, με ποιον τρόπο θα μπορούσαν να τεθούν σε ισχύ οι αυξήσεις των τιμών, αφετέρου δε να επεξεργάζεται τις λεπτομέρειες των πρωτοβουλιών για τις τιμές που απεφάσιζε η PWG για καθεμία χώρα μεμονωμένα και για τους κυριοτέρους πελάτες με στόχο τη δημιουργία ενός συστήματος ισοδυνάμων τιμών στην Ευρώπη.

14 Τέλος, η οικονομική επιτροπή (στο εξής: ΟΕ) συζητούσε θέματα όπως οι διακυμάνσεις των τιμών στις εθνικές αγορές και οι ανεκτέλεστες παραγγελίες και γνωστοποιούσε τα πορίσματά της στη JMC ή, πριν από τα τέλη του 1987, στην προκάτοχο της JMC, Marketing Committee. Η ΟΕ απετελείτο από διευθυντές μάρκετινγκ ή/και πωλήσεων των περισσοτέρων από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις και συνερχόταν περισσότερες από μία φορές ετησίως.

15 Όπως προκύπτει ακόμη από την απόφαση, η Επιτροπή έκρινε ότι οι δραστηριότητες της PG Paperboard υπεβοηθούντο από την ανταλλαγή πληροφοριών που γινόταν μέσω της εταιρείας καταπιστευτικής διαχειρίσεως Fides με έδρα τη Ζυρίχη (Ελβετία). Κατά την απόφαση, τα περισσότερα μέλη της PG Paperboard υπέβαλλαν στη Fides περιοδικές εκθέσεις σχετικά με τις παραγγελίες, την παραγωγή, τις πωλήσεις και τη χρησιμοποίηση της παραγωγικής ικανότητας. Οι εκθέσεις αυτές συγκεντρώνονταν στο πλαίσιο του συστήματος Fides, τα δε συγκεντρωμένα κατ' αυτόν τον τρόπο στοιχεία διαβιβάζονταν στη συνέχεια στους μετέχοντες.

16 Η απόφαση εκθέτει ότι η προσφεύγουσα, Fiskeby Board AB, εξαγοράστηκε την 1η Ιουνίου 1990 από την αμερικανική εταιρεία Manville Forest Products. Κατόπιν οδηγίας της νέας μητρικής της εταιρίας, η προσφεύγουσα έπαυσε να μετέχει στις συναντήσεις της JMC από τον Ιούνιο του 1990. Δεν απεχώρησε όμως από την PC ούτε από την επαγγελματική ένωση των κατασκευαστών της Σκανδιναβίας, Nordic Paperboard Institute (στο εξής: NPI).

17 Επί πλέον, από την απόφαση προκύπτει ότι, μετά τον Ιούνιο του 1990, η προσφεύγουσα συνέχισε να λαμβάνει από άλλους παραγωγούς πληροφορίες σχετικά με τις αυξήσεις των τιμών που θα εφαρμόζονταν και να ενεργεί βάσει των πληροφοριών αυτών (αιτιολογική σκέψη 163, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως).

18 Γι' αυτούς τους λόγους, η προσφεύγουσα μετείχε, κατά το άρθρο 1 της αποφάσεως, στη σύμπραξη καθ' όλο το καλυπτόμενο από την απόφαση χρονικό διάστημα, ήτοι από τα μέσα του 1986 μέχρι τον Απρίλιο του 1991.

Διαδικασία

19 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 10 Οκτωβρίου 1994, η προσφεύγουσα άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.

20 Κατά της αποφάσεως προσέφυγαν επίσης δεκαέξι από τις λοιπές δεκαοκτώ επιχειρήσεις που θεωρήθηκαν υπαίτιες της παραβάσεως (υποθέσεις T-295/94, T-301/94, T-304/94, T-308/94, T-309/94, T-310/94, T-311/94, T-317/94, T-327/94, T-334/94, T-337/94, T-338/94, T-347/94, T-348/94, T-352/94 και T-354/94).

21 Με επιστολή που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 10 Ιουνίου 1996, η προσφεύγουσα στην υπόθεση T-301/94, Laakmann Karton GmbH, παραιτήθηκε της προσφυγής της, η δε υπόθεση διαγράφηκε από το πρωτόκολλο του Πρωτοδικείου με διάταξη της 18ης Ιουλίου 1996, T-301/94, Laakmann Karton κατά Επιτροπής (που δεν έχει δημοσιευθεί στη Συλλογή).

22 Κατά της αποφάσεως προσέφυγαν επίσης τέσσερις φινλανδικές επιχειρήσεις, μέλη του επαγγελματικού ομίλου Finnboard και ευθυνόμενες αλληλεγγύως, υπ' αυτή τους την ιδιότητα, για την πληρωμή του επιβληθέντος σ' αυτόν προστίμου (συνεκδικαζόμενες υποθέσεις Τ-339/94, Τ-340/94, Τ-341/94 και Τ-342/94).

23 Τέλος, προσφυγή άσκησε ο σύνδεσμος CEPI-Cartonboard, μη αποδέκτης της αποφάσεως. Παραιτήθηκε όμως της προσφυγής του με επιστολή που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 8 Ιανουαρίου 1997, η δε υπόθεση διαγράφηκε από το πρωτόκολλο του Πρωτοδικείου με διάταξη της 6ης Μαρτίου 1997, Τ-312/94, CEPI-Cartonboard κατά Επιτροπής (που δεν έχει δημοσιευθεί στη Συλλογή).

24 Με επιστολή της 5ης Φεβρουαρίου 1997, το Πρωτοδικείο κάλεσε τους διαδίκους να μετάσχουν σε ανεπίσημη συνάντηση, ιδίως για ν' αναπτύξουν τις παρατηρήσεις τους επί του ενδεχομένου της συνεκδικάσεως των υποθέσεων Τ-295/94, Τ-304/94, Τ-308/94, Τ-309/94, Τ-310/94, Τ-311/94, Τ-317/94, Τ-319/94, Τ-327/94, Τ-334/94, Τ-337/94, Τ-338/94, Τ-347/94, Τ-348/94, Τ-352/94 και Τ-354/94, προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας. Κατά την εν λόγω συνάντηση, που πραγματοποιήθηκε στις 29 Απριλίου 1997, οι διάδικοι αποδέχθηκαν τη συνεκδίκαση αυτή.

25 Με διάταξη της 4ης Ιουνίου 1997, ο πρόεδρος του τρίτου πενταμελούς τμήματος του Πρωτοδικείου αποφάσισε να συνεκδικάσει λόγω συναφείας τις προαναφερθείσες υποθέσεις προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας, σύμφωνα με το άρθρο 50 του Κανονισμού Διαδικασίας, δέχθηκε δε αίτηση εμπιστευτικού χειρισμού την οποία υπέβαλε η προσφεύγουσα της υποθέσεως Τ-334/94.

26 Με διάταξη της 20ής Ιουνίου 1997, δέχθηκε αίτηση εμπιστευτικού χειρισμού την οποία υπέβαλε η προσφεύγουσα της υποθέσεως Τ-337/94 σχετικά με έγγραφο το οποίο προσκόμισε εις απάντηση γραπτής ερωτήσεως του Πρωτοδικείου.

27 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο (τρίτο πενταμελές τμήμα) αποφάσισε να λάβει μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας, ζητώντας από τους διαδίκους να απαντήσουν σε ορισμένες γραπτές ερωτήσεις και να προσκομίσουν ορισμένα έγγραφα. Οι διάδικοι ανταποκρίθηκαν στα αιτήματα αυτά.

28 Οι διάδικοι των απαριθμουμένων στη σκέψη 24 υποθέσεων αγόρευσαν και απάντησαν στις προφορικές ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά τη δημόσια συνεδρίαση που διεξήχθη από τις 25 Ιουνίου έως τις 8 Ιουλίου 1997.

Αιτήματα των διαδίκων

29 Η προσφεύγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να μειώσει αισθητά το πρόστιμο που της επιβλήθηκε·

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

30 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει την προσφυγή·

— να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

Επί της ουσίας

Επί του λόγου ακυρώσεως ότι η Επιτροπή όφειλε, κατά την επιμέτρηση του προστίμου, να λάβει υπόψη τις διακυμάνσεις του κύκλου εργασιών της προσφεύγουσας στην κοινοτική αγορά του χαρτονιού κατά τη διάρκεια της παραβάσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

31 Η προσφεύγουσα διατείνεται ότι, οσάκις ο — πραγματοποιηθείς με τα προϊόντα τα οποία αφορά η παράβαση — κύκλος εργασιών υπέστη διακυμάνσεις κατά την καταλαμβανόμενη από την παράβαση περίοδο, η Επιτροπή οφείλει, για να εκτιμήσει προσηκόντως την έκταση της παραβάσεως, να λάβει υπόψη τον κύκλο εργασιών που πραγματοποιήθηκε καθ' όλη την εν λόγω περίοδο. Εν προκειμένω όμως, η Επιτροπή, κατά την επιμέτρηση του προστίμου, έλαβε υπόψη μόνο τον κύκλο εργασιών που πραγματοποιήθηκε το 1990 στην κοινοτική αγορά χαρτονιού.

32 Είναι άδικο να ληφθεί ως βάση, στην περίπτωσή της, αυτός μόνον ο κύκλος εργασιών, διότι δεν είναι αντιπροσωπευτικός του κύκλου εργασιών τον οποίο πραγματοποίησε καθ' όλη την καλυπτόμενη από την παράβαση περίοδο, ήτοι από τα μέσα 1986 μέχρι τον Απρίλιο του 1991. Ο κύκλος εργασιών το 1990 τον οποίο πραγματοποίησε στην κοινοτική αγορά χαρτονιού ήταν τετραπλάσιος του μέσου κύκλου εργασιών τον οποίο πραγματοποίησε το 1987 και το 1988 και κατά πλέον του 80 % ανώτερος του μέσου κύκλου εργασιών τον οποίο πραγματοποίησε κατά την περίοδο 1987-1990. Συγκεκριμένα, ο χαμηλός κύκλος εργασιών τον οποίο πραγματοποίησε το 1987 και το 1988 ήταν αποτέλεσμα της ανακατασκευής της μοναδικής της μηχανής χαρτονιού.

33 Το γεγονός και μόνον ότι το 1990 ήταν το τελευταίο πλήρες έτος της παραβάσεως δεν αρκούσε για να παραλείψει η Επιτροπή να λάβει υπόψη γεγονότα που επήλθαν πριν από το έτος αυτό. Η Επιτροπή όφειλε να λάβει υπόψη την ατομική κατάσταση της προσφεύγουσας ως αποδέκτριας της αποφάσεως περί επιβολής προστίμου (απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1970, 45/69, Boehringer Mannheim κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 461, σκέψη 55). Ομοίως, όφειλε να λάβει υπόψη το γεγονός ότι η προσφεύγουσα είχε

αποχωρήσει από την αγορά το 1987 και το 1988 λόγω της ανακατασκευής της μοναδικής της μηχανής χαρτονιού. Έχει δεχθεί μάλιστα η Επιτροπή ότι χωρεί παρέκκλιση από την επιλογή του κύκλου εργασιών του τελευταίου πλήρους έτους της παραβάσεως εφόσον συντρέχουν ειδικές περιστάσεις, όπως η αποχώρηση της επιχειρήσεως από την αγορά.

34 Η ιδιόρρυθμη κατάσταση της προσφεύγουσας, ήτοι η έκτακτη και υπολογίσιμη πτώση του κύκλου εργασιών της έπρεπε να ληφθεί υπόψη πολλώ μάλλον που, κατά τη νομολογία του Πρωτοδικείου, ο πραγματοποιούμενος στον οικείο κλάδο κύκλος εργασιών θεωρείται ότι παρέχει ένδειξη της σοβαρότητας της παραβάσεως (βλ. απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Ιουλίου 1994, Τ-77/92, Parker Pen κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. II-549, σκέψη 94), καθώς και της οικονομικής ισχύος και της επιρροής της οικείας επιχειρήσεως στην αγορά.

35 Τέλος, με την απόφασή του της 6ης Απριλίου 1995, Τ-142/89, Boël κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. II-867), το Πρωτοδικείο δέχτηκε παρόμοιο ισχυρισμό, διότι η προσφεύγουσα είχε αποδείξει ότι ο κύκλος εργασιών τον οποίον είχε πραγματοποιήσει κατά το ορισθέν από την Επιτροπή έτος αναφοράς ήταν υψηλότερος από εκείνον που είχε πραγματοποιήσει καθ' όλη τη διάρκεια της παραβάσεως.

36 Η Επιτροπή δηλώνει ότι σκοπίμως έλαβε ως βάση την οικονομική χρήση 1990, για να αξιολογήσει την οικονομική ισχύ των επιχειρήσεων κατά το τελευταίο πλήρες έτος της παραβάσεως, ώστε να μπορέσει να αποτιμήσει σε αύξηση του κύκλου εργασιών το όφελος το οποίο είχαν αποκομίσει εξ αυτής οι επιχειρήσεις που μετείχαν στην παράβαση. Αναφερόμενη στην απόφαση του Πρωτοδικείου της 23ης Φεβρουαρίου 1994, Τ-39/92 και Τ-40/92, CB και Europay (Συλλογή 1994, σ. II-49), υποστηρίζει ότι η θεώρηση αυτή εναρμονίζεται με κάθε πολιτική αποτροπής.

37 Η παραγωγή της Fiskeby το 1987 και το 1988 δεν αντανακλούσε την αληθή της οικονομική ισχύ, εφόσον αυτή ήταν απασχολημένη με την ανακατασκευή των παραγωγικών της εργαλείων.

38 Εν πάση περιπτώσει, για να εξαλειφθεί οποιαδήποτε πηγή διακρίσεων, τα πρόστιμα πρέπει να υπολογίζονται σε κοινή βάση, πλην ειδικών περιστάσεων, όπως είναι η περίπτωση μιας επιχειρήσεως που έχει αποχωρήσει από την αγορά προηγουμένως.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

39 Είναι αδιαμφισβήτητο ότι, προς επιμέτρηση των κατ' ιδίαν προστίμων, ελήφθη υπόψη ο κύκλος εργασιών τον οποίον πραγματοποίησε καθεμιά από τις αποδέκτριες της αποφάσεως επιχειρήσεις στην κοινοτική αγορά χαρτονιού το 1990.

40 Ορθώς η Επιτροπή περιέλαβε αυτόν τον κύκλο εργασιών μεταξύ των στοιχείων που έλαβε κατά σύστημα υπόψη κατά την επιμέτρηση των προστίμων.

41 Πράγματι, εφόσον το 1990 ήταν το τελευταίο πλήρες έτος της παραβάσεως που διαπιστώνεται στο άρθρο 1 της αποφάσεως, η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη τον κύκλο εργασιών που πραγματοποιήθηκε κατά το έτος αυτό, μπόρεσε να εκτιμήσει το οικονομικό μέγεθος και την οικονομική ισχύ κάθε επιχειρήσεως του τομέα του χαρτονιού, καθώς και την έκταση της παραβάσεως που διέπραξε καθεμιά τους, στοιχεία που έχουν σημασία για την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως (απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Ιουνίου 1983, 100/80, 101/80, 102/80 και 103/83, Musique Diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 1825, σκέψεις 120 και 121).

42 Σημειωτέον ότι, στο βαθμό που, για τον προσδιορισμό της σχέσεως μεταξύ των επιβλητέων προστίμων, απαιτείται να χρησιμοποιηθεί ως βάση ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων που εμπλέκονται στην ίδια παράβαση, επιβάλλεται να καθοριστεί το χρονικό διάστημα που πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά τρόπον ώστε οι προκύπτοντες κύκλοι εργασιών να είναι όσο το δυνατόν συγκρίσιμοι (ίδια απόφαση, σκέψη 122). Επομένως, μια συγκεκριμένη επιχείρηση δεν μπορεί

να αξιώσει από την Επιτροπή να στηριχθεί, ως προς αυτήν, σε χρονική περίοδο διαφορετική από εκείνη την οποία λαμβάνει ως γενική αφετηρία, εκτός εάν αποδεικνύει ότι ο κύκλος εργασιών τον οποίο πραγματοποίησε κατά την τελευταία αυτή περίοδο δεν αποτελεί, για συγκεκριμένους λόγους, ένδειξη του αληθούς της οικονομικού μεγέθους και της οικονομικής της ισχύος, ούτε της εκτάσεως της παραβάσεως που διέπραξε.

43 Εν προκειμένω, κανένα έρεισμα δεν βρίσκει ο ισχυρισμός ότι η Επιτροπή όφειλε, στη συγκεκριμένη περίπτωση της προσφεύγουσας, να στηριχθεί σε κύκλο εργασιών πραγματοποιηθέντα σε χρονική περίοδο διαφορετική από εκείνη την οποία όντως όρισε και που ήταν, και για την προσφεύγουσα, το τελευταίο πλήρες έτος της διαπιστωθείσας εις βάρος της παραβάσεως.

44 Όπως προκύπτει, ειδικότερα, από τις εξηγήσεις της προσφεύγουσας, ναι μεν κατά τα έτη 1987 και 1988 προέβη σε ανακατασκευή των παραγωγικών της εργαλείων, ανακατασκευή που είχε ως αποτέλεσμα την ουσιώδη μείωση του κύκλου εργασιών τον οποίο πραγματοποίησε κατά τη διάρκεια των δύο αυτών ετών, δεν παύει όμως να ήταν προβλεπτό, αν όχι βέβαιο, το ότι η μείωση αυτή ήταν παροδική και ότι, μετά την περάτωση της ανακατασκευής, ο κύκλος εργασιών θα έφθανε πάλι ένα κανονικό επίπεδο, ανάλογο, αν όχι υψηλότερο, εκείνου που είχε φθάσει κατά το προ της ενάρξεως των εργασιών ανακατασκευής έτος.

45 Κατά συνέπεια, δικαιολογημένα η Επιτροπή εθεώρησε ότι ο κύκλος εργασιών τον οποίο πραγματοποίησε κατά το έτος αναφοράς (1990) η προσφεύγουσα συνιστούσε ένδειξη του αληθούς της μεγέθους και της οικονομικής της ισχύος στον τομέα του χαρτονιού, καθώς και της εκτάσεως της παραβάσεως που είχε διαπράξει. Αντιθέτως, θα προσελάμβανε ανακριβή εικόνα της καταστάσεως της οικείας επιχειρήσεως και της εκτάσεως της παραβάσεως αν ελάμβανε υπόψη, όπως ζητεί η προσφεύγουσα, τον μέσο κύκλο εργασιών των ετών 1987 έως 1990, καθόσον ήταν αφύσικα χαμηλός.

46 Η παρούσα υπόθεση διακρίνεται από την προαναφερθείσα απόφαση Boël κατά Επιτροπής, την οποία επικαλείται η προσφεύγουσα. Στην υπόθεση αυτή, η προ-

σφεύγουσα είχε υποστηρίξει, χωρίς να αντικρουσθεί από την Επιτροπή, ότι ο κύκλος εργασιών τον οποίον είχε πραγματοποιήσει κατά το ορισθέν ως έτος αναφοράς ήταν ασυνήθιστα υψηλός, ιδίως έναντι του κύκλου εργασιών των άλλων αποδεκτών της αποφάσεως. Υπό τις συνθήκες αυτές, δικαιολογημένα το Πρωτοδικείο έκρινε ότι ο κύκλος εργασιών στον οποίο στηρίχθηκε η Επιτροπή για την επιμέτρηση του προστίμου δεν αποτελούσε ένδειξη του αληθούς μεγέθους και της οικονομικής ισχύος της προσφεύγουσας ή της εκτάσεως της παραβάσεως που είχε διαπράξει (σκέψη 133).

47 Εν όψει των προεκτεθέντων, ο παρών λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του λόγου περί συνδρομής ελαφρυντικών περιστάσεων

48 Η προσφεύγουσα επικαλείται σειρά περιστάσεων που, καθώς υποστηρίζει, έπρεπε να ληφθούν υπόψη ως ελαφρυντικές περιστάσεις κατά την επιμέτρηση του προστίμου που της επιβλήθηκε. Εν προκειμένω, πρέπει κάθε μία από τις περιστάσεις αυτές να εξεταστεί χωριστά.

Επί της αιτιάσεως ότι η Επιτροπή όφειλε να λάβει υπόψη ότι η προσφεύγουσα διαδραμάτισε ήσσονα και παθητικό ρόλο

— Επιχειρήματα των διαδίκων

49 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι το ύψος του προστίμου που της επιβλήθηκε προδίδει ότι η Επιτροπή αμέλησε να λάβει υπόψη ότι είχε διαδραματίσει ήσσονα και παθητικό ρόλο στις ρυθμίσεις αθέμιτης συνεργασίας.

50 Τονίζει ότι ουδέποτε μετέσχε στις συναντήσεις της PWG, υποκινήτρια και, στη συνέχεια, κινητήρια δύναμη της συμπράξεως, που είχε ως λειτουργία να «συνδράμει στην επιβολή πειθαρχίας στην αγορά» και αποσκοπούσε στη «διεξαγωγή συζητήσεων και συνεννοήσεων για την αγορά, τα μερίδια της αγοράς, τις τιμές, τις αυξήσεις των τιμών και την παραγωγική ικανότητα» (αιτιολογική σκέψη 37 της αποφάσεως). Για τελευταία φορά παρευρέθηκε σε συνάντηση της JMC, καθώς και σε συνάντηση της Paper Agents Association (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 94 επ. της αποφάσεως) τον Απρίλιο του 1990, απεχώρησε δε από την JMC εξ ιδίας πρωτοβουλίας τον Ιούνιο του 1990, ήτοι πέντε περίπου μήνες πριν η BPIF απευθύνει την καταγγελία της στην Επιτροπή (Νοέμβριος 1990).

51 Εφόσον το 1987 και το 1988 ήταν στην πραγματικότητα εκτός αγοράς, δεν είχε συμφέρον να λαμβάνει ενεργό μέρος στην JMC. Δεν αμφισβητεί ότι, μετά την αποχώρησή της από την JMC, συνέχισε να λαμβάνει από άλλους παραγωγούς πληροφορίες σχετικά με τις τιμές μέχρι το φθινόπωρο του 1990, ούτε ότι έκανε χρήση αυτών (αιτιολογική σκέψη 163 της αποφάσεως). Η πτυχή όμως αυτή αφορά μάλλον τη διάρκεια της παραβάσεως παρά τον ρόλο τον οποίο διαδραμάτισε στη σύμπραξη.

52 Η συμμετοχή της στην JMC, στις ανατιμήσεις και στις αναγγελίες ανατιμήσεων ήταν δευτερεύουσα και παθητική, διότι ουδέποτε πρότεινε ανατιμήσεις.

53 Βασικό μέλημα της συμπράξεως ήταν, κατά την αιτιολογική σκέψη 51 της αποφάσεως, ο έλεγχος του όγκου των πωλήσεων, ούτως ώστε να διατηρείται περίπου ισορροπία μεταξύ παραγωγής και καταναλώσεως. Η προσφεύγουσα όμως ουδέποτε περιόρισε την παραγωγή της ως συνέπεια της συμμετοχής της στη σύμπραξη.

54 Σ' αυτό το πλαίσιο, όσον αφορά ειδικότερα τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι διαπιστώθηκε ενιαία παράβαση συνιστάμενη σε ένα «κοινό βιομηχανικό σχέδιο περιορισμού του ανταγωνισμού», το οποίο προέβλεπε, μεταξύ άλλων, συμφωνία καταμερισμού των αγορών και μέτρα ελέγχου της προσφοράς του προϊόντος, η προσφεύγουσα αναγνωρίζει ότι διαδραμάτισε ήσσονα ρόλο στις εν λόγω ενέργειες παρέχοντας εντός της JMC πληροφορίες τις οποίες μπορούσαν να χρησι-

μοποιήσουν τα μέλη της PWG για να περιορίσουν την παραγωγή. Ωστόσο, ο έλεγχος του όγκου των πωλήσεων κατέστη πρόβλημα με πρακτική σημασία μόνον από τους πρώτους μήνες του 1990, αφού η βιομηχανία είχε παύσει να λειτουργεί με το πλήρες δυναμικό της.

55 Η προσφεύγουσα καταλήγει ότι μπορεί να μετείχε σε παράβαση σχετικά με τον έλεγχο της προσφοράς επί τέσσερα κατ' ανώτατο όριο έτη (από τα μέσα 1986 μέχρι τον Απρίλιο του 1990), ενώ οι πληροφορίες απέκτησαν πρακτική σημασία μόνο κατά τους πρώτους μήνες του 1990.

56 Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι διαπίστωσε ενιαία παράβαση συνιστάμενη σε ένα «κοινό βιομηχανικό σχέδιο περιορισμού του ανταγωνισμού», το οποίο περιείχε συμφωνημένες ανατιμήσεις, συμφωνία καταμερισμού της αγοράς, εναρμονισμένα μέτρα ελέγχου της προσφοράς του προϊόντος και την ανταλλαγή εμπορικών πληροφοριών για τη στήριξη των παραπάνω μέτρων. Όλοι οι αποδέκτες της αποφάσεως διέπραξαν την παράβαση αυτή στο σύνολό της, έστω και αν ενδεχομένως δεν ετέλεσαν κάθε πράξη την οποία προέβλεπε το σύστημα. Κατά συνέπεια, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να ζητεί μείωση του προστίμου της με την αιτιολογία ότι δεν έλαβε μέτρα περιορισμού της παραγωγής της.

57 Τα μέτρα περιορισμού της παραγωγής εφαρμόστηκαν όντως από τους παραγωγούς που συνεδρίαζαν στην PWG, προς το συμφέρον όλων. Σκοπός τους ήταν η ενίσχυση των τιμολογιακών μέτρων, στα οποία συμμετείχαν ευθέως και οι μικροί παραγωγοί.

58 Τη συμβολή της προσφεύγουσας στον έλεγχο του όγκου των πωλήσεων επιβεβαιώνει το γεγονός ότι εγνώριζε και αποδεχόταν την πολιτική καταμερισμού της αγοράς της PWG, ότι παρείχε στη Fides πληροφορίες για την παραγωγή της, τις πωλήσεις της και τη χρήση του παραγωγικού της δυναμικού, και ότι μετείχε σε συζητήσεις σχετικά με τις ανεκτέλεστες παραγγελίες εντός της JMC.

59 Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι η προσφεύγουσα δεν ήταν μία από τους «επί κεφαλής» της συμπράξεως. Τούτο όμως δεν σημαίνει άνευ ετέρου ότι ο ρόλος της ήταν ήσσων και παθητικός. Η προσφεύγουσα μετείχε στην PC, στη JMC και στην OE, συνεργάστηκε με την PWG ως μέλος της JMC και μετείχε όπως και οι άλλοι στις πρωτοβουλίες για τις τιμές.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

60 Κατά την επιμέτρηση του επιβληθέντος σε καθέναν από τους αποδέκτες της αποφάσεως προστίμου, η Επιτροπή δηλώνει ότι έλαβε, μεταξύ άλλων, υπόψη τον ρόλο που διαδραμάτισε κάθε επιχείρηση στις ρυθμίσεις αθέμιτης συνεργασίας (αιτιολογική σκέψη 169, πρώτο εδάφιο, πρώτη περίπτωση, της αποφάσεως). Όπως εξηγεί περαιτέρω στην αιτιολογική σκέψη 170, οι επιχειρήσεις που μετείχαν στις συναντήσεις της PWG εθεωρούντο, κατ' αρχήν, ως «επί κεφαλής» της συμπράξεως, ενώ οι λοιπές επιχειρήσεις εθεωρούντο ως «απλά μέλη» της. Τέλος, είναι αδιαμφισβήτητο ότι, κατά την επιμέτρηση του επιβληθέντος προστίμου, στους μεν «επί κεφαλής» της συμπράξεως εφαρμόστηκε ο βασικός συντελεστής 9 %, στα δε «κοινά μέλη» αυτής ο βασικός συντελεστής 7,5 % του κύκλου εργασιών τον οποίο πραγματοποίησε κάθε αποδέκτης της αποφάσεως στην κοινοτική αγορά του χαρτονιού το 1990.

61 Όπως διευκρίνισε επ' ακροατηρίου η προσφεύγουσα, δεν αμφισβητεί τη συμμετοχή της στην παράβαση που διαπιστώνεται στο άρθρο 1 της αποφάσεως. Αμφισβητεί μόνον την υπό της Επιτροπής εκτίμηση του ρόλου που φέρεται ότι διαδραμάτισε στη διαπιστωθείσα παράβαση.

62 Επί πλέον, η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί την περιγραφή του ρόλου καθενός από τα όργανα της PG Paperboard. Συναφώς, όπως προκύπτει από την απόφαση, η PWG ήταν το όργανο εντός του οποίου ελαμβάνοντο οι κυριότερες αποφάσεις που είχαν αντίθετο στον ανταγωνισμό αντικείμενο. Περαιτέρω, παρ' όλον ότι η Επιτροπή θεωρεί ότι όλες οι μνημονευόμενες στο άρθρο 1 της αποφάσεως επιχειρήσεις πρέπει να θεωρούνται ως μετασχούσες στο σύνολο των απαριθμουμένων στη διάταξη αυτή συστατικών της παραβάσεως στοιχείων,

από την απόφαση προκύπτει ότι η συμπαιγνία που σκοπό είχε τη διατήρηση των μεριδίων αγοράς των κυριοτέρων παραγωγών σε σταθερά επίπεδα, με περιστασιακές τροποποιήσεις, αφορούσε μόνο τα μερίδια αγοράς των επιχειρήσεων που είχαν μετάσχει στις συναντήσεις της PWG (αιτιολογικές σκέψεις 51 έως 60 της αποφάσεως). Τέλος, η Επιτροπή παραδέχεται ότι, όσον αφορά τη συμπαιγνία ως προς τα διαστήματα παύσεως λειτουργίας των εγκαταστάσεων, «φαίνεται για μια ακόμη φορά ότι οι κυριότεροι παραγωγοί ήταν εκείνοι που επωμίζονταν το βάρος της μείωσης της παραγωγής για τη διατήρηση των επιπέδων των τιμών» (αιτιολογική σκέψη 71, δεύτερο εδάφιο, της αποφάσεως).

63 Εν όψει των στοιχείων αυτών, η αιτίαση της προσφεύγουσας ότι η Επιτροπή δεν εκτίμησε ορθώς τον ρόλο της στη σύμπραξη δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

64 Πρώτον, η προσφεύγουσα δεν θεωρήθηκε ως μία από τους «επί κεφαλής» της συμπράξεως. Η Επιτροπή, επομένως, έλαβε υπόψη τη μη συμμετοχή της προσφεύγουσας στις συναντήσεις της PWG.

65 Δεύτερον, στην απόφαση εξηγείται ότι οι επιχειρήσεις που δεν μετείχαν στις συναντήσεις της PWG ενημερώνονταν για τις αποφάσεις που ελάμβανε αυτή κατά τις συναντήσεις της JMC και ότι το όργανο αυτό αποτελούσε το κύριο πλαίσιο τόσο για την προπαρασκευή των αποφάσεων τις οποίες ελάμβανε η PWG όσο και για τις λεπτομερείς συζητήσεις επί της εφαρμογής των εν λόγω αποφάσεων (βλ. ιδίως αιτιολογικές σκέψεις 44 έως 48 της αποφάσεως).

66 Η προσφεύγουσα παραδέχεται ότι μετείχε στις συναντήσεις της JMC και στις συναντήσεις του προϋφισταμένου αυτής οργάνου, της Marketing Committee, κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ 1983 και Απριλίου 1990, δεν ήταν όμως εις θέση να παράσχει ακριβή στοιχεία για τις συναντήσεις στις οποίες είχε μετάσχει πριν από τις αρχές του 1989 (βλ. τον συνημμένο στην απόφαση πίνακα 4). Όσον αφορά τις συναντήσεις της JMC που διεξήχθησαν κατά την περίοδο μεταξύ 1989 και Απριλίου 1990, για την οποία δόθηκαν συγκεκριμένα στοιχεία, η προσφεύγουσα παραδέχεται τη συμμετοχή της σε πέντε από τις εννέα συναντήσεις της JMC (ίδιος πίνακας). Τέλος, παραδέχεται ότι, μερικές φορές, ένας αντιπρό-

σωπος της NPI έδωσε στην Fiskeby πληροφορίες τηλεφωνικά σχετικά με θέματα που εξετάστηκαν σε συνεδριάσεις της JMC στις οποίες αυτή δεν παρίστατο (αιτιολογική σκέψη 46, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως).

67 Υπ' αυτές τις συνθήκες, και άπαξ η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί τον τρόπο με τον οποίον περιγράφονται στην απόφαση οι λειτουργίες της JMC, ούτε τη συμμετοχή της στην παράβαση που διαπιστώνεται στο άρθρο 1 της αποφάσεως, δεν μπορεί να υποστηρίζει βασίμως ότι η Επιτροπή όφειλε να θεωρήσει ότι είχε διαδραματίσει λιγότερο σοβαρό ρόλο στη σύμπραξη απ' ό,τι άλλες επιχειρήσεις που θεωρούνται ως «απλά μέλη».

68 Τη διαπίστωση αυτή ουδόλως μεταβάλλει το γεγονός ότι η προσφεύγουσα έπαυσε να μετέχει στις συνεδριάσεις της JMC μετά τον Απρίλιο του 1990.

69 Συγκεκριμένα, η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί το λεγόμενο στην αιτιολογική σκέψη 163, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως, ότι, έστω και αν έπαυσε να μετέχει στις συνεδριάσεις της JMC, συνέχισε να λαμβάνει από άλλους παραγωγούς πληροφορίες σχετικά με τις αυξήσεις των τιμών που θα εφαρμόζονταν και να ενεργεί βάσει των πληροφοριών αυτών. Και ναι μεν είναι αληθές ότι — όπως τονίζει η προσφεύγουσα — από την απόφαση προκύπτει ότι μόνο κατά το 1990 οι συνθήκες της αγοράς ήσαν τέτοιες που ανάγκασαν τους παραγωγούς να προβούν σε διακοπές της λειτουργίας των εγκαταστάσεων για να διατηρήσουν το επίπεδο των τιμών (αιτιολογική σκέψη 70), προκύπτει όμως επίσης από αυτήν ότι το ζήτημα της χρησιμοποιήσεως του παραγωγικού δυναμικού και των διακοπών λειτουργίας εξετάστηκε, εντός της JMC, στο πλαίσιο της προπαρασκευής των εναρμονισμένων ανατιμήσεων, και πριν ακόμη εφαρμοστούν πράγματι οι διακοπές λειτουργίας (βλ. ιδίως αιτιολογική σκέψη 69).

70 Κατά το μέτρο που η προσφεύγουσα μετείχε, πριν από τον Απρίλιο του 1990, στις συνεδριάσεις της JMC, δεν μπορούσε να αγνοεί το γενικότερο πλαίσιο συμπαγνίας στο οποίο εντάσσονταν οι πληροφορίες τις οποίες ελάμβανε και χρησιμοποιούσε μετά τον Απρίλιο του 1990 για να καθορίσει τη δική της τιμολογιακή πολιτική. Επομένως, το ότι ενδεχομένως οι διακοπές λειτουργίας εφαρ-

μόστηκαν όντως μόνον αφότου η προσφεύγουσα είχε παύσει να παρίσταται στις συνεδρίασεις της JMC είναι άνευ σημασίας για την εκτίμηση του ρόλου τον οποίο διαδραμάτισε στην παράβαση.

71 Βάσει των προεκτεθέντων, η αιτίαση της προσφεύγουσας δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

Επί της αιτιάσεως ότι η Επιτροπή όφειλε να λάβει υπόψη, ως ελαφρυντική περίσταση, τις ζημίες της προσφεύγουσας

— Επιχειρήματα των διαδίκων

72 Κατά την προσφεύγουσα, η Επιτροπή όφειλε να λάβει υπόψη ως ελαφρυντική περίσταση τις ζημίες τις οποίες υπέστη κατά τη διάρκεια της παραβάσεως. Το αίτημα αυτό επιρρωννύει η απόφαση 86/398/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 23ης Απριλίου 1986, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/31.149 — Πολυπροπυλένιο) (ΕΕ 1986, L 230, σ. 1, στο εξής: απόφαση Πολυπροπυλενίου). Περαιτέρω, κακώς η Επιτροπή εθεώρησε ότι η προσφεύγουσα είχε επωφεληθεί από την παράβαση.

73 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι η προσφεύγουσα δεν αφήνει να εννοηθεί πως ο κλάδος δεν ήταν αποδοτικός κατά την υπό κρίση περίοδο. Το ότι όμως κατά την περίοδο αυτή ο κλάδος δεν συνάντησε μείζονες δυσχέρειες διακρίνει την παρούσα κατάσταση από εκείνη που εξεταζόταν στην απόφαση Πολυπροπυλενίου.

74 Εν πάση περιπτώσει, δεν υπεχρεούτο να λαμβάνει κατά σύστημα υπόψη τις ζημίες ως ελαφρυντική περίσταση, διότι μια τέτοια στάση θα μπορούσε να κριθεί ως αντιστρατευόμενη τον σκοπό της απαγορεύσεως των συμπαιγνιών, ιδίως όταν αυτές εμφανίζονται σε προβληματικούς κλάδους.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

75 Η προσφεύγουσα δεν υποστηρίζει ότι ο κλάδος του χαρτονιού βρέθηκε σε κατάσταση κρίσεως κατά την καλυπτομένη από την απόφαση περίοδο, αλλ' απλώς ότι η Επιτροπή όφειλε να λάβει υπόψη ως ελαφρυντική περίσταση την ελλειμματική της οικονομική κατάσταση.

76 Όπως όμως έχει κρίνει το Δικαστήριο, η αναγνώριση παρόμοιας υποχρεώσεως θα οδηγούσε στην παροχή αδικαιολόγητου από απόψεως ανταγωνισμού πλεονεκτήματος στις επιχειρήσεις που έχουν προσαρμοστεί λιγότερο στους όρους της αγοράς (απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 1983, 96/82 έως 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 και 110/82, IAZ κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3369, σκέψη 55).

77 Επομένως, η αιτίαση πρέπει ν' απορριφθεί.

Επί της αιτιάσεως ότι η Επιτροπή όφειλε να λάβει υπόψη, ως ελαφρυντική περίσταση, το εισαχθέν από την προσφεύγουσα πρόγραμμα ευθυγραμμίσεως

— Επιχειρήματα των διαδίκων

78 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι συνιστά επίσης ελαφρυντική περίσταση το γεγονός ότι έλαβε μέτρα για ν' αποφύγει νέες παραβάσεις, ήτοι την εισαγωγή προγράμματος ευθυγραμμίσεως και την παύση παροχής πληροφοριών στην ένωση CEPI-Cartonboard, που διαδέχθηκε την εταιρεία καταπιστευτικής διαχειρίσεως Fides ως προς την επεξεργασία των πληροφοριών, έως ότου αποσαφηνισθεί η κατάσταση περί την ανταλλαγή πληροφοριών.

79 Αποκρούει το επιχείρημα της Επιτροπής ότι το πρόγραμμα ευθυγραμμίσεως ήταν απλώς ένα — ήδη ανταμειφθέν — στοιχείο της πολιτικής της, που ήταν να μην αμφισβητήσει τα πραγματικά περιστατικά μετά την ανακοίνωση των αιτιάσεων. Η έναντι της Επιτροπή συμπεριφορά της ως προς την παρελθούσα παράβαση και η εισαγωγή προγράμματος ευθυγραμμίσεως που αποσκοπούσε στην αποφυγή παραβάσεως στο μέλλον αποτελούν δύο χωριστά στοιχεία.

80 Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι ένα πρόγραμμα συμμορφώσεως ενδέχεται να συνιστά ελαφρυντική περίσταση (προαναφερθείσα απόφαση Parker Pen κατά Επιτροπής, σκέψη 93), αναλόγως των στοιχείων της υποθέσεως. Εν προκειμένω, το εισαχθέν από την προσφεύγουσα πρόγραμμα συμμορφώσεως αποτελούσε — ήδη ανταμειφθέν — μέρος της πολιτικής της, που ήταν να μην αμφισβητήσει τους πραγματικούς ισχυρισμούς που προβλήθηκαν με την ανακοίνωση των αιτιάσεων. Επί πλέον, το πρόγραμμα αυτό δεν άσκησε επίδραση σ' αυτή καθαυτή την παράβαση, ούτε στη συμμετοχή της προσφεύγουσας σ' αυτήν.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

81 Η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται βάσει μεγάλου αριθμού στοιχείων όπως είναι, ιδίως, τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως, το πλαίσιό της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, και τούτο χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνονται υπόψη (διάταξη του Δικαστηρίου της 25ης Μαρτίου 1996, C-137/95 P, SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-1611, σκέψη 54).

82 Επομένως, ναι μεν η εφαρμογή προγράμματος ευθυγραμμίσεως δείχνει τη βούληση της οικείας επιχειρήσεως να αποφύγει παραβάσεις στο μέλλον και αποτελεί, άρα, ένα στοιχείο που επιτρέπει στην Επιτροπή να εκπληρώνει καλύτερα την αποστολή της, που είναι ιδίως να εφαρμόζει στον ανταγωνισμό τις τιθέμενες στη Συνθήκη αρχές και να προσανατολίζει στην κατεύθυνση αυτή τις επιχειρήσεις, το γεγονός όμως και μόνον ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, η Επιτροπή έχει λάβει υπόψη, στην πρακτική των προηγουμένων αποφάσεών της, την κατάρτιση προγράμματος ευθυγραμμίσεως ως ελαφρυντική περίσταση δεν συνεπαγόταν και υποχρέωσή της να ενεργήσει κατά τον ίδιο τρόπο και στην παρούσα περίπτωση.

83 Επομένως, η Επιτροπή είχε τη δυνατότητα να θεωρήσει, εν προκειμένω, σκόπιμο να ανταμείψει μόνο τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων χάρη στην οποία μπόρεσε να διαπιστώσει την υπό κρίση παράβαση με λιγότερη δυσκολία. Εφόσον, λοιπόν, η προσφεύγουσα έτυχε μειώσεως του ύψους του προστίμου κατά ένα τρίτον λόγω της συνεργασίας της με την Επιτροπή κατά τη διοικητική διαδικασία, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι δεν παραχώρησε στην προσφεύγουσα περαιτέρω μείωση του προστίμου το οποίο της επέβαλε.

84 Τέλος, ναι μεν είναι σημαντικό το ότι η προσφεύγουσα έλαβε μέτρα για να εμποδίσει τη διάπραξη στο μέλλον και νέων παραβάσεων του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού από μέλη του προσωπικού της, το γεγονός όμως αυτό ουδόλως μεταβάλλει την πραγματικότητα της παραβάσεως που διαπιστώθηκε εν προκειμένω (απόφαση του Πρωτοδικείου της 17ης Δεκεμβρίου 1991, T-7/89, Hercules Chemicals κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1711, σκέψη 357).

85 Επομένως, η παρούσα αιτίαση πρέπει επίσης να απορριφθεί.

Επί του λόγου ακυρώσεως περί προσβολής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως καθόσον το επιβληθέν στη Fiskeby πρόστιμο είναι υπέρογκο σε σχέση με το επιβληθέν στους «επί κεφαλής»

Επιχειρήματα των διαδίκων

86 Η προσφεύγουσα διαπιστώνει ότι το πρόστιμο ενός εκατομμυρίου ECU που της επιβλήθηκε ισοδυναμεί με το 5 % του κύκλου εργασιών τον οποίο πραγματοποίησε στην κοινοτική αγορά του χαρτονιού το 1990.

87 Θεωρεί το πρόστιμο αυτό υπέρογκο σε σχέση με εκείνο των «επί κεφαλής» που δεν συνεργάστηκαν (ανερχόμενο σε 9 % του κύκλου εργασιών τους στην Κοινότητα), ήτοι της Finnboard, της May-Melnhof και της MoDo. Οι επιχειρήσεις αυτές έπρεπε, όπως τονίζει η Επιτροπή, να φέρουν ιδιαίτερη ευθύνη για την παράβαση. Τα ποσοστά των προστίμων έπρεπε να αντανακλούν ορθά το βαθμό συμμετοχής στη σύμπραξη καθεμιάς από τους «επί κεφαλής» και των εταιριών που έπαιξαν ήσσονα ρόλο, πράγμα που εν προκειμένω δεν ισχύει, κατά το μέτρο που οι «επί κεφαλής» που συνεργάστηκαν όσο και η Fiskeby επιβαρύνθηκαν με πρόστιμο ανερχόμενο σε 6 % του κύκλου εργασιών τους.

88 Όσο για το πρόστιμο που επιβλήθηκε στη Stora, ανέρχεται στο 3 % μόνον του κύκλου εργασιών τον οποίο πραγματοποίησε αυτή στην κοινοτική αγορά του χαρτονιού το 1990. Η προσφεύγουσα θεωρεί άδικο το ότι το δικό της πρόστιμο καθορίστηκε σε επίπεδο ανώτερο του προστίμου που επιβλήθηκε στη Stora.

89 Τέλος, το επιβληθέν στην προσφεύγουσα πρόστιμο είναι δυσανάλογο και σε σχέση με εκείνα που επιβλήθηκαν σε δύο από τους «επί κεφαλής», KNP και Weig.

90 Η Επιτροπή θεωρεί αβάσιμο το αίτημα της προσφεύγουσας περί μειώσεως του ύψους του προστίμου. Το αυξημένο πρόστιμο για τους «επί κεφαλής» (βασικός συντελεστής 9 % αντί του 7,5 %) συνάδει με όσα έχουν δεχθεί σε άλλες υποθέσεις το Δικαστήριο και το Πρωτοδικείο.

91 Επί πλέον, το πρόστιμο της προσφεύγουσας, που καθορίστηκε σε 5 % του κύκλου εργασιών, διότι αυτή δεν είχε αμφισβητήσει τους βασικούς πραγματικούς ισχυρισμούς που περιείχοντο στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, ανερχόταν, κατ' αναλογία, σε λίγο περισσότερο από το ήμισυ του προστίμου των «επί κεφαλής» που δεν είχαν συνεργαστεί με την Επιτροπή.

92 Λόγω της ιδιορρυθμίας της συμμετοχής τους στην PWG, για τους «επί κεφαλής» KNP και Weig είχε οριστεί αρχικός συντελεστής κατώτερος του 9 %. Ο συντελεστής του προστίμου της KNP μειώθηκε, στη συνέχεια, λόγω της συνεργασίας της επιχειρήσεως αυτής, για να καταλήξει σε ύψος μεταξύ 5 % και 6 % του κύκλου εργασιών της στην κοινοτική αγορά του χαρτονιού το 1990.

93 Τέλος, η συμπεριφορά της Stora, κατά πολύ χρησιμότερη για την Επιτροπή απ' ό,τι η της προσφεύγουσας, δικαιολογούσε τη σημαντικότατη μείωση του προστίμου. Η ανταμοιβή άλλωστε αυτή δεν είχε καμμία σχέση με το γεγονός ότι η Stora ήταν επί κεφαλής, όπως αποδεικνύει η περίπτωση της Rena, απλού μέλους, το πρόστιμο της οποίας επίσης μειώθηκε κατά δύο τρίτα.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

94 Όπως προελέχθη, προς επιμέτρηση των κατ' ιδίαν προστίμων, ελήφθη υπόψη ο κύκλος εργασιών τον οποίον πραγματοποίησε καθεμιά από τις αποδέκτριες της αποφάσεως επιχειρήσεις στην κοινοτική αγορά χαρτονιού το 1990, ακολούθως δε στους μεν «επί κεφαλής» της συμπράξεως εφαρμόστηκε ο βασικός συντελεστής 9 %, στα δε «κοινά μέλη» αυτής ο βασικός συντελεστής 7,5 % αυτού του κύκλου εργασιών. Δεν αμφισβητείται άλλωστε ότι το ύψος του προστίμου της Rena και της Stora μειώθηκε κατά τα δύο τρίτα διότι εξ αρχής συνεργάστηκαν ενεργά με την Επιτροπή, ενώ το πρόστιμο ορισμένων άλλων επιχειρήσεων, μεταξύ των οποίων και η προσφεύγουσα, μειώθηκε κατά ένα τρίτον, διότι, στις απαντήσεις τους στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, δεν είχαν αμφισβητήσει τους βασικούς πραγματικούς ισχυρισμούς στους οποίους η Επιτροπή θεμελίωνε τις κατ' αυτών αιτιάσεις της (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 171 και 172 της αποφάσεως).

95 Το επιβληθέν στην προσφεύγουσα πρόστιμο ισοδυναμεί, έτσι, σύμφωνα με τα παραπάνω κριτήρια, προς το 7,5 % του κύκλου εργασιών τον οποίο πραγματοποίησε στην κοινοτική αγορά χαρτονιού το 1990, συντελεστή που μειώθηκε

ακολούθως κατά ένα τρίτο διότι, στις απαντήσεις της στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, η επιχείρηση δεν αμφισβήτησε τους βασικούς πραγματικούς ισχυρισμούς στους οποίους η Επιτροπή θεμελίωνε τις κατ' αυτής αιτιάσεις της.

96 Πριν εξετασθεί αν αυτό το επίπεδο προστίμου είναι υπέρμετρο σε σχέση με το επίπεδο των προστίμων των επιχειρήσεων που θεωρήθηκαν ως «επί κεφαλής» της συμπράξεως, πρέπει να τονιστεί ότι, όπως διαπιστώθηκε ήδη, καλώς η Επιτροπή έλαβε κατά σύστημα υπόψη τον κύκλο εργασιών τον οποίον πραγματοποίησε καθεμιά από τις αποδέκτριες της αποφάσεως επιχειρήσεις στην κοινοτική αγορά χαρτονιού το 1990.

97 Ως προς το ζήτημα, πρώτον, αν το επίπεδο του επιβληθέντος στην προσφεύγουσα προστίμου είναι υπέρμετρο σε σχέση με τα πρόστιμα των «επί κεφαλής» που δεν έτυχαν καμμιάς μειώσεως του ύψους του προστίμου τους λόγω συνεργασίας με την Επιτροπή, πρέπει να τονιστεί ότι ορθώς η Επιτροπή έκρινε ότι οι επιχειρήσεις που μετείχαν στις συναντήσεις της PWG έπρεπε να φέρουν ιδιαίτερη ευθύνη για την παράβαση (αιτιολογική σκέψη 170 της αποφάσεως). Ορθώς, εν συνεχεία, εξετίμησε τη σοβαρότητα της παραβάσεως που διέπραξαν αφενός μεν οι «επί κεφαλής» της συμπράξεως αφετέρου δε τα «απλά μέλη» αυτής, ορίζοντας, για την επιμέτρηση των προστίμων που επέβαλε στις δύο αυτές κατηγορίες προστίμων, στους μεν πρώτους τον βασικό συντελεστή 9 %, στα δε δεύτερα 7,5 % του αντίστοιχου κύκλου εργασιών.

98 Σ' αυτό το πλαίσιο, πρέπει να τονιστεί ότι η προσφεύγουσα δεν αμφισβήτησε την περιεχόμενη στην απόφαση περιγραφή της παραβάσεως, ούτε επικαλέστηκε συγκεκριμένα στοιχεία προς στήριξη του ισχυρισμού της ότι οι βασικοί συντελεστές που ορίστηκαν για τον υπολογισμό των προστίμων δεν αντανακλούσαν ορθά την ιδιαίτερη ευθύνη που έπρεπε να φέρουν οι επιχειρήσεις που μετείχαν στις συναντήσεις της PWG.

99 Δεύτερον, δεν χωρεί επίκριση της επιλογής της Επιτροπής να χορηγήσει μειώσεις του ύψους των προστίμων που είχε υπολογίσει αρχικά. Συνεπώς, η προ-

σφεύγουσα, αφού έτυχε μειώσεως κατά ένα τρίτον του ύψους του προστίμου λογω συνεργασίας της με την Επιτροπή, ουδεμία δυσμενή διάκριση υπέστη έναντι των «επί κεφαλής», που, κατά την αιτιολογική σκέψη 172 της αποφάσεως, έτυχαν της ίδιας μειώσεως. Εν πάση περιπτώσει, η προσφεύγουσα δεν υποστήριξε καν ότι συνεργάστηκε με την Επιτροπή περισσότερο απ' ό,τι οι άλλες επιχειρήσεις των οποίων το πρόστιμο μειώθηκε κατά το ένα τρίτον.

100 Τρίτον, όσον αφορά τη σύγκριση στην οποία προβαίνει η προσφεύγουσα με τη μεταχείριση της KNP και της Weig, από τον πίνακα τον οποίο προσκόμισε η Επιτροπή σε απάντηση γραπτής ερωτήσεως του Πρωτοδικείου ναι μεν προκύπτει ότι τα επιβληθέντα στις δύο αυτές επιχειρήσεις πρόστιμα είναι βαρύτερα απ' ό,τι το επιβληθέν στην προσφεύγουσα, υπολογίστηκαν όμως βάσει συντελεστή κατώτερου του βασικού συντελεστή του 9 %, που ορίστηκε για τις άλλες επιχειρήσεις που είχαν μετάσχει στις συναντήσεις της PWG.

101 Η απόφαση όμως περιέχει επαρκείς εξηγήσεις από τις οποίες γίνονται αντιληπτοί οι λόγοι για τους οποίους ο ορισθείς για τους «επί κεφαλής» της συμπράξεως βασικός συντελεστής του 9 % δεν εφαρμόστηκε στην KNP και τη Weig. Έτσι, κατά την αιτιολογική σκέψη 170, δεύτερο εδάφιο, η KNP θεωρήθηκε μεν ως μία από τους «επί κεφαλής» της συμπράξεως, μόνον όμως για την περίοδο της συμμετοχής της στην PWG, που ήταν βραχύτερη της διάρκειας συμμετοχής της στη σύμπραξη. Περαιτέρω, η Επιτροπή δηλώνει ότι έλαβε υπόψη το γεγονός ότι, αν και η Weig ήταν μέλος της PWG, δεν φαίνεται να διαδραμάτισε τόσο σημαντικό ρόλο στη χάραξη της πολιτικής της συμπράξεως (αιτιολογική σκέψη 170, τρίτο εδάφιο). Επομένως, ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας ότι το πρόστιμο που της επιβλήθηκε είναι δυσανάλογο προς εκείνα που επιβλήθηκαν στη KNP και Weig είναι αστήρικτος.

102 Τέταρτον και τελευταίον, η Stora προσκόμισε στην Επιτροπή δηλώσεις που περιείχαν λεπτομερέστατη περιγραφή της φύσεως και του αντικειμένου της παραβάσεως, της λειτουργίας των διαφόρων οργάνων της PG Paperboard και της συμμετοχής των διαφόρων παραγωγών στην παράβαση. Με τις δηλώσεις αυτές, η Stora παρέσχε πληροφορίες που έβαιναν κατά πολύ πέραν όσων την

προσκόμιση μπορεί να αξιώσει η Επιτροπή δυνάμει του άρθρου 11 του κανονισμού 17. Καίτοι η Επιτροπή δηλώνει, στην απόφαση, ότι απέσπασε αποδεικτικά στοιχεία που επιβεβαίωναν τις πληροφορίες τις οποίες περιείχαν οι δηλώσεις της Stora (αιτιολογικές σκέψεις 112 και 113), προκύπτει σαφώς ότι το κύριο αποδεικτικό στοιχείο περί της υπάρξεως της παραβάσεως απετέλεσαν οι δηλώσεις της Stora. Χωρίς αυτές τις δηλώσεις, επομένως, θα ήταν, αν μη τι άλλο, πολύ δυσχερέστερο για την Επιτροπή να διαπιστώσει, εν ανάγκη δε να θέσει πέρας στην παράβαση που αποτελεί αντικείμενο της αποφάσεως.

103 Υπ' αυτές τις συνθήκες, η Επιτροπή, μειώνοντας κατά δύο τρίτα το ύψος του προστίμου το οποίο επέβαλε στη Stora, δεν υπερέβη τα περιθώρια εκτιμήσεως τα οποία διαθέτει κατά την επιμέτρηση των προστίμων. Η προσφεύγουσα δεν μπορεί, επομένως, να ισχυρίζεται βασίμως ότι το πρόστιμο που της επιβλήθηκε ήταν υπέρογκο σε σχέση με το επιβληθέν στη Stora.

104 Υπό το πρίσμα των προεκτεθέντων, ο παρών λόγος πρέπει ν' απορριφθεί.

Επί του επικουρικώς προβληθέντος λόγου ακυρώσεως περί παραβάσεως του άρθρου 190 της Συνθήκης

Επιχειρήματα των διαδίκων

105 Η προσφεύγουσα φρονεί ότι η απόφαση πάσχει έλλειψη αιτιολογίας, διότι το περιεχόμενό της δεν της παρέχει τη δυνατότητα να ελέγξει προσηκόντως τις περιστάσεις που ώθησαν την Επιτροπή να της επιβάλει πρόστιμο ενός εκατομμυρίου ECU. Επομένως, η απόφαση δεν πληροί τις επιταγές που έχει θέσει το Δικαστήριο (αποφάσεις της 4ης Ιουλίου 1963, 24/62, Γερμανία κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 909, και της 7ης Απριλίου 1992, C-358/90, Compagnia italiana alcool κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. I-2457, σκέψη 40).

106 Σκέψεις που για πρώτη φορά κοινολογήθηκαν κατά τη διάρκεια συνεντεύξεως Τύπου που δόθηκε στις 13 Ιουλίου 1994 από ένα μέλος της Επιτροπής, καίτοι προφανώς απετέλεσαν στοιχεία βαρύνουσας σημασίας στο σκεπτικό το οποίο ακολούθησε αυτή κατά την επιμέτρηση των προστίμων, δεν περιέχονται στην απόφαση.

107 Η Επιτροπή δεν εξέθεσε, όπως απαιτεί η προπαρατεθείσα νομολογία, τα κύρια πραγματικά στοιχεία στα οποία στηρίχτηκε, ενώ παρέλειψε να εκθέσει το σκεπτικό της, πράγμα αναγκαίο ώστε να μπορέσουν οι μεν ενδιαφερόμενοι να λάβουν γνώση της δικαιολογήσεως του ληφθέντος μέτρου και να υπερασπίσουν τα δικαιώματά τους, το δε Πρωτοδικείο να ασκήσει τον έλεγχό του. Έτσι, η απόφαση δεν αναφέρει το έτος αναφοράς του κύκλου εργασιών που επελέγη ως βάση υπολογισμού των προστίμων, το ποσοστό του προστίμου που επιβλήθηκε στους «επί κεφαλής» και στις λοιπές επιχειρήσεις, ούτε το ύψος της μειώσεως που χορηγήθηκε στη Stora και στην προσφεύγουσα.

108 Ειδικότερα, η προσφεύγουσα αμφισβητεί ότι διέθετε, όπως ισχυρίζεται η Επιτροπή, στοιχεία σχετικά με την επιλογή της οικονομικής χρήσεως 1990 για τον υπολογισμό του προστίμου. Όσον αφορά το πρώτο έγγραφο που μνημονεύει η Επιτροπή, ήτοι την έγγραφη αίτηση παροχής πληροφοριών βάσει του άρθρου 11 του κανονισμού 17, με ημερομηνία 16 Ιουλίου 1991, περιέχει πρόσκληση της Επιτροπής περί κοινοποιήσεως του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε «κατά τα πέντε τελευταία έτη». Προκειμένου για τους κύκλους εργασιών που παρατίθενται στις ατομικές πληροφορίες που είναι συνημμένες στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, αφορούν τέσσερα έτη (από το 1987 μέχρι το 1990). Τέλος, το χωρίο της αποφάσεως στο οποίο παραπέμπει η Επιτροπή (αιτιολογική σκέψη 168, τρίτο εδάφιο) ουδόλως αναφέρει ότι ως έτος αναφοράς επελέγη το 1990.

109 Αν υποτεθεί ότι η Επιτροπή θέλησε να στηριχτεί στα γενικά κριτήρια τα οποία ορίζει στην αιτιολογική σκέψη 169 της αποφάσεως για να δικαιολογήσει το πρόστιμο το οποίο επέβαλε στην προσφεύγουσα, τότε η αιτιολογία που περιέχεται στη σκέψη αυτή είναι ανεπαρκής. Πράγματι, οι αποδέκτες που επικαλέστηκαν ελαφρυντικές περιστάσεις (έννοια άλλωστε την οποία η Επιτροπή δεν ορίζει) αδυνατούν να γνωρίζουν ποιες από τις περιστάσεις αυτές ελήφθησαν

τελικά υπόψη. Η Επιτροπή δεν δύναται να δικαιολογεί τη μη εξέταση των προβαλλομένων ελαφρυντικών περιστάσεων ισχυριζόμενη ότι δεν αποτελούν «αληθείς ελαφρυντικές περιστάσεις».

110 Περαιτέρω, όφειλε να εξηγήσει πώς τα γενικά κριτήρια επιμετρήσεως του προστίμου τα οποία όρισε για όλες τις επιχειρήσεις έπρεπε να εφαρμοσθούν σε κάθε μία από τις επιχειρήσεις ατομικά (βλ., στην ίδια κατεύθυνση, απόφαση του Πρωτοδικείου της 24ης Οκτωβρίου 1991, Τ-2/89, Petrofina κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1087). Η επιταγή αυτή ισχύει άπαξ η Επιτροπή έχει την υποχρέωση να εξηγεί τις ελαφρυντικές περιστάσεις τις οποίες λαμβάνει υπόψη όταν εκδίδει απόφαση αφορώσα την επιβολή προστίμου σε μία μόνη επιχείρηση.

111 Τέλος, η Επιτροπή όφειλε να αιτιολογήσει την απόφασή της, πολλώ μάλλον που το ποσό του προστίμου ήταν υψηλό, η δε διαδικασία επί θεμάτων ανταγωνισμού, δυνάμενη να καταλήξει σε κύρωση, έχει ποινικό χαρακτήρα, όπως έχει δεχθεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (γνωμοδότηση στην υπόθεση Société Stenuit κατά Γαλλικού Δημοσίου, αριθ. 11598/85, Έκθεση της 30ής Μαΐου 1991, σειρά Α, αριθ. 232-Α).

112 Η Επιτροπή διατείνεται ότι η απόφαση είναι επαρκώς αιτιολογημένη.

113 Ως προς την επιλογή του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε κατά την οικονομική χρήση 1990, μνεία του εν λόγω κύκλου εργασιών περιέχεται σε διάφορα έγγραφα, και συγκεκριμένα σε ένα έγγραφο το οποίο απευθύνθηκε το 1991 στην προσφεύγουσα δυνάμει του άρθρου 11 του κανονισμού 17 και στις συνημμένες στην ανακοίνωση των αιτιάσεων ατομικές πληροφορίες. Περαιτέρω, η επιλογή του έτους αναφοράς μπορούσε να συναχθεί από την τρίτη περίπτωση της αιτιολογικής σκέψεως 168 της αποφάσεως, όπου εκτιμάται η αξία της κοινοτικής αγοράς χαρτονιού. Η υπό κρίσιν απόφαση, επομένως, παρουσιάζει έντονες ομοιότητες με την απόφαση Πολυπροπυλενίου, την οποία το Πρωτοδικείο διατήρησε κατά τις βασικές της πλευρές.

114 Εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή δεν όφειλε να μνημονεύσει ποια οικονομική χρήση λαμβάνει υπόψη στο ίδιο το κείμενο των αποφάσεων περί επιβολής προστίμου. Αυτή άλλωστε η πρακτική της δεν έχει αποδοκιμαστεί από τον κοινοτικό δικαστή.

115 Όσον αφορά τις λοιπές δικαιολογίες που περιέχονται στην απόφαση, η Επιτροπή παραπέμπει στο σκεπτικό της αποφάσεως προς επεξήγηση της έννοιας της ενιαίας παραβάσεως, του συνακόλουθου κατ' αποκοπήν υπολογισμού του προστίμου (ιδίως αιτιολογικές σκέψεις 61 επ. και 129 επ.) και της σοβαρότητας της παραβάσεως (αιτιολογικές σκέψεις 167 και 168, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 24ης Οκτωβρίου 1991, Τ-3/89, Atochem κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1177, σκέψη 227), καθώς και της συνεκτιμήσεως του ρόλου των επιχειρήσεων που έχουν μετάσχει στην παράβαση (αιτιολογικές σκέψεις 171 και 172).

116 Το γεγονός και μόνον ότι το αρμόδιο για θέματα ανταγωνισμού μέλος της Επιτροπής προσέθεσε κάποια συμπληρωματικά στοιχεία κατά τη συνέντευξη Τύπου που έδωσε στις 13 Ιουλίου 1994 ουδόλως σημαίνει ότι η απόφαση είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη. Το Πρωτοδικείο δεν οφείλει να λάβει υπόψη αυτά τα στοιχεία κατά τον έλεγχο της αποφάσεως.

117 Τέλος, η Επιτροπή δεν οφείλει να απαντά σε κάθε επιχείρημα το οποίο προβάλλει κάθε επιχείρηση, αλλά μόνο στα κύρια επιχειρήματα (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 9ης Νοεμβρίου 1983, 322/81, Michelin κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3461, σκέψη 14, και της 11ης Ιουλίου 1989, 246/86, Belasco κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1989, σ. 2117, σκέψη 55). Εν προκειμένω, έλαβε υπόψη αληθείς επιβαρυντικές περιστάσεις, ανέφερε στην απόφαση υπέρ τίνων τις έλαβε υπόψη, και ειδικότερα υπέρ της προσφεύγουσας (αιτιολογικές σκέψεις 171 και 172 της αποφάσεως), εθεώρησε δε ότι δεν συνέτρεχαν άλλες ατομικές ελαφρυντικές περιστάσεις, ούτε κάποια γενική ελαφρυντική περίσταση.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

118 Κατά πάγια νομολογία, η υποχρέωση αιτιολογήσεως μιας ατομικής αποφάσεως σκοπό έχει να επιτρέψει στον κοινοτικό δικαστή να ασκήσει τον έλεγχό του επί

της νομιμότητας της αποφάσεως και να παράσχει στον ενδιαφερόμενο ικανές ενδείξεις ως προς το αν η απόφαση έχει επαρκές έρεισμα ή αν ενδεχομένως πάσχει ελάττωμα λόγω του οποίου θα μπορούσε να αμφισβητηθεί το κύρος της, το δε περιεχόμενο της υποχρεώσεως αυτής εξαρτάται από τη φύση της περί ης πρόκειται πράξεως και από το πλαίσιο εντός του οποίου εκδόθηκε (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση του Πρωτοδικείου της 11ης Δεκεμβρίου 1996, Τ-49/95, Van Megen Sports κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. II-1799, σκέψη 51).

119 Προκειμένου περί αποφάσεως που επιβάλλει, όπως η υπό κρίση, πρόστιμα σε πλείονες επιχειρήσεις λόγω παραβάσεως των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού, η έκταση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως πρέπει να προσδιορίζεται ιδίως με γνώμονα το γεγονός ότι η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται βάσει μεγάλου αριθμού στοιχείων όπως είναι, ιδίως, τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως, το πλαίσιό της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, και τούτο χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνονται υπόψη (προαναφερθείσα διάταξη SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 54).

120 Επί πλέον, κατά τον καθορισμό του ύψους κάθε προστίμου, η Επιτροπή διαθέτει εξουσία εκτιμήσεως και δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υποχρεούται να εφαρμόζει προς τούτο κάποιον συγκεκριμένο μαθηματικό τύπο (βλ., στην ίδια κατεύθυνση, απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Απριλίου 1995, Τ-150/89, Martinelli κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-1165, σκέψη 59).

121 Τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη, στην απόφαση, για τον καθορισμό του γενικού επιπέδου των προστίμων και του ύψους των κατ' ιδίαν προστίμων παρατίθενται στις αιτιολογικές σκέψεις 168 και 169 αντιστοίχως. Όσον αφορά, περαιτέρω, τα κατ' ιδίαν πρόστιμα, η Επιτροπή εξηγεί, στην αιτιολογική σκέψη 170, ότι οι επιχειρήσεις που μετείχαν στην PWG εθεωρούντο, κατ' αρχήν, ως «επί κεφαλής» της συμπράξεως, ενώ οι λοιπές επιχειρήσεις εθεωρούντο ως «απλά μέλη» της. Τέλος, στις αιτιολογικές σκέψεις 171 και 172, αναφέρει ότι τα ποσά των προστίμων που επιβλήθηκαν στη Rena και στη Stora πρέπει να είναι

σημαντικά μειωμένα, προκειμένου να ληφθεί υπόψη η συνεργασία τους με την Επιτροπή, και ότι άλλες οκτώ επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων και η προσφεύγουσα, μπορούν επίσης, σε μικρότερο βαθμό, να τύχουν κάποιας μειώσεως, διότι, στις απαντήσεις που έδωσαν στην κοινοποίηση των αιτιάσεων, δεν αμφισβήτησαν την ουσία των πραγματικών ισχυρισμών που διατύπωσε η Επιτροπή.

122 Με τα δικόγραφα που κατέθεσε στο Πρωτοδικείο, καθώς και με απάντησή της σε γραπτή του ερώτηση, η Επιτροπή εξήγησε ότι τα πρόστιμα υπολογίστηκαν βάσει του κύκλου εργασιών τον οποίον είχε πραγματοποιήσει καθεμιά από τις αποδέκτριες της αποφάσεως επιχειρήσεις στην κοινοτική αγορά του χαρτονιού το 1990. Επιβλήθηκαν έτσι πρόστιμα έχοντα ως βάση υπολογισμού για τις μεν επιχειρήσεις που εθεωρούντο ως «επί κεφαλής» της συμπράξεως το 9 %, για τις δε λοιπές το 7,5 % του ατομικού τους κύκλου εργασιών. Τέλος, η Επιτροπή έλαβε υπόψη το ενδεχόμενο πνεύμα συνεργασίας το οποίο επέδειξαν ορισμένες επιχειρήσεις κατά την ενώπιόν της διαδικασία. Γι' αυτόν τον λόγο, δύο επιχειρήσεις έτυχαν μειώσεως των προστίμων τους κατά τα δύο τρίτα, ενώ άλλες έτυχαν μειώσεως κατά το ένα τρίτο.

123 Όπως άλλωστε προκύπτει από προσκομισθέντα από την Επιτροπή πίνακα που περιέχει στοιχεία για τον καθορισμό του ύψους καθενός από τα κατ' ιδίαν πρόστιμα, ναι μεν αυτά δεν καθορίστηκαν εφαρμόζοντας κατ' αυστηρώς μαθηματικό τρόπο μόνο τα προαναφερθέντα αριθμητικά στοιχεία, τα εν λόγω όμως στοιχεία ελήφθησαν κατά σύστημα υπόψη κατά τον υπολογισμό των προστίμων.

124 Η απόφαση όμως δεν διευκρινίζει ότι τα πρόστιμα υπολογίστηκαν βάσει του κύκλου εργασιών τον οποίο είχε πραγματοποιήσει καθεμιά απο τις επιχειρήσεις στην κοινοτική αγορά του χαρτονιού το 1990. Επ' αυτού, δέον να τονισθεί ότι, αντιθέτως προς όσα ισχυρίζεται η Επιτροπή, δεν γίνεται μνεία του ορισθέντος έτους αναφοράς ούτε στην αιτιολογική σκέψη 168, τρίτη περίπτωση, της αποφάσεως, ούτε στις ατομικές πληροφορίες της ανακοινώσεως των αιτιάσεων, ούτε στην αίτηση παροχής πληροφοριών την οποία επικαλέστηκε η Επιτροπή.

125 Πρέπει να υπομνησθεί, ακολούθως, ότι ούτε οι βασικοί συντελεστές του 9 και του 7,5 % που εφαρμόστηκαν για τον υπολογισμό των προσίμων που επιβλήθηκαν, ο μεν πρώτος στις επιχειρήσεις που θεωρήθηκαν ως «επί κεφαλής», ο δε δεύτερος στις θεωρηθείσες ως «απλά μέλη» εμφαίνονται στην απόφαση. Ούτε άλλωστε εμφαίνονται οι συντελεστές μειώσεως που χορηγήθηκαν στη Rena και στη Stora αφενός και σε άλλες οκτώ επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων και η προσφεύγουσα, αφετέρου.

126 Εν προκειμένω, πρέπει να γίνει δεκτό ότι οι αιτιολογικές σκέψεις 168 έως 172 της αποφάσεως — ερμηνευόμενες υπό το πρίσμα των λεπτομερώς παρατιθεμένων στην ίδια την απόφαση πραγματικών ισχυρισμών που στρέφονται καθ' εκάστου αποδέκτη της αποφάσεως — εκθέτουν επαρκή και πρόσφορα στοιχεία εκτιμήσεως που λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό της βαρύτητας και της διάρκειας της παραβάσεως την οποία διέπραξε καθεμιά από τις ενεχόμενες επιχειρήσεις (βλ., στην ίδια κατεύθυνση, προαναφερθείσα απόφαση Petrofina κατά Επιτροπής, σκέψη 264).

127 Στο παρόν πλαίσιο, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι δεν ανέφερε ρητά, στην απόφαση, τους λόγους για τους οποίους έκρινε ότι δεν υπεχρεούτο να λάβει υπόψη τις φερόμενες ως ελαφρυντικές περιστάσεις τις οποίες επικαλέστηκε η προσφεύγουσα. Και ναι μεν, δυνάμει του άρθρου 190 της Συνθήκης, η Επιτροπή υποχρεούται να αναφέρει τα πραγματικά στοιχεία, τα οποία δικαιολογούν την απόφασή της και τις νομικές εκτιμήσεις που την ώθησαν στη λήψη της, η διάταξη όμως αυτή δεν απαιτεί να αναφέρεται λεπτομερώς η Επιτροπή σε όλα τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που εξετάστηκαν κατά τη διοικητική διαδικασία (βλ. προαναφερθείσα απόφαση Michelin κατά Επιτροπής, σκέψεις 14 και 15).

128 Δεύτερον, όταν το ύψος κάθε προστίμου καθορίζεται, όπως εν προκειμένω, βάσει συστηματικής εκτιμήσεως ορισμένων συγκεκριμένων στοιχείων, η μνεία καθενός από τους παράγοντες αυτούς στην απόφαση θα διευκόλυνε τις επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να εκτιμήσουν αφενός μεν αν η Επιτροπή υπέπεσε σε σφάλματα κατά την επιμέτρηση του κάθε προστίμου, αφετέρου δε αν το ύψος κάθε προστίμου δικαιολογείται με γνώμονα τα εφαρμοζόμενα γενικά κριτήρια. Εν προκειμένω, η μνεία καθενός από τους εν λόγω παράγοντες στην απόφαση, ήτοι του κύκλου εργασιών αναφοράς, του έτους αναφοράς, των ποσοστών που ελήφθησαν ως αφετηρία και των ποσοστών μειώσεως του ύψους

των προστίμων, ουδόλως θα συνεπαγόταν έμμεση κοινολόγηση του συγκεκριμένου κύκλου εργασιών των αποδεκτριών της αποφάσεως επιχειρήσεων, κοινολόγηση δυναμένη να στοιχειοθετήσει παράβαση του άρθρου 214 της Συνθήκης. Και τούτο, διότι το τελικό ποσό κάθε κατ' ιδίαν προστίμου δεν προκύπτει, όπως τόνισε η ίδια η Επιτροπή, από αυστηρώς μαθηματική εφαρμογή των παραπάνω παραγόντων.

129 Όπως άλλωστε αναγνώρισε επ' ακροατηρίου η Επιτροπή, τίποτε δεν την εμπόδιζε να μνημονεύσει στην απόφαση τους παράγοντες που είχε λάβει κατά σύστημα υπόψη και τους οποίους κοινολόγησε κατά τη διάρκεια συνεντεύξεως Τύπου την οποία έδωσε την ημέρα της εκδόσεως αυτής της αποφάσεως. Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι, κατά πάγια νομολογία, η αιτιολογία αποφάσεως πρέπει να περιλαμβάνεται στο σώμα της αποφάσεως και ότι εξηγήσεις παρεχόμενες μεταγενεστέρως από την Επιτροπή δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη, πλην ειδικών περιστάσεων (βλ. απόφαση του Πρωτοδικείου της 2ας Ιουλίου 1992, T-61/89, Dansk Pelsdyravlerforening κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-1931, σκέψη 131, και, στην ίδια κατεύθυνση, απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Δεκεμβρίου 1991, T-30/89, Hilti κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1439, σκέψη 136).

130 Παρά τις διαπιστώσεις αυτές, πρέπει να σημειωθεί ότι η περιεχομένη στις αιτιολογικές σκέψεις 167 έως 172 της αποφάσεως αιτιολόγηση της επιμετρήσεως του προστίμου δεν είναι λιγότερο λεπτομερής από εκείνες που περιέχονται στις προγενέστερες αποφάσεις της Επιτροπής που αφορούν παρόμοιες παραβάσεις. Καίτοι, όμως, ο λόγος περί πλημμελούς αιτιολογίας είναι δημοσίας τάξεως, η κοινοτική δικαιοσύνη δεν είχε διατυπώσει — κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως — καμμία επίκριση ως προς την ακολουθούμενη από την Επιτροπή πρακτική σχετικά με την αιτιολόγηση των επιβαλλομένων προστίμων. Μόνο στην απόφαση της 6ης Απριλίου 1995, T-148/89, Tréfilunion κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. II-1063, σκέψη 142), και σε άλλες δύο αποφάσεις εκδοθείσες αυθημερόν, T-147/89, Société métallurgique de Normandie κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. II-1057, συνοπτική δημοσίευση), και T-151/89, Société des treillis et panneaux soudés κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. II-1191, συνοπτική δημοσίευση), το Πρωτοδικείο τόνισε, για πρώτη φορά, ότι είναι επιθυμητό οι επιχειρήσεις να γνωρίζουν λεπτομερώς τον τρόπο υπολογισμού του προστίμου που τους επιβάλλεται, χωρίς να είναι υποχρεωμένες προς τούτο να ασκήσουν δικαστική προσφυγή κατά της αποφάσεως της Επιτροπής.

131 Επομένως, όταν διαπιστώνει, σε μια απόφαση, παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού και επιβάλλει πρόστιμα στις επιχειρήσεις που έχουν μετάσχει σ' αυτήν, η Επιτροπή οφείλει, εφόσον έχει λάβει κατά σύστημα υπόψη ορισμένα βασικά στοιχεία προς καθορισμό του ύψους των προστίμων, να μνημονεύει τα στοιχεία αυτά στο σώμα της αποφάσεως, ώστε να παρέχει στους αποδέκτες της τη δυνατότητα να επαληθεύουν αν το ύψος του προστίμου καθορίστηκε προσηκόντως και να εκτιμούν μήπως ασκήθηκε διάκριση.

132 Υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις που επισημαίνονται στην παραπάνω σκέψη 129, και εν όψει του ότι η Επιτροπή έδειξε διατεθειμένη να παράσχει, κατά την ένδικη διαδικασία, κάθε πρόσφορη πληροφορία σχετικά με τον τρόπο υπολογισμού των προστίμων, η έλλειψη, στην απόφαση, ειδικής αιτιολογήσεως του τρόπου υπολογισμού των προστίμων δεν πρέπει να θεωρηθεί, εν προκειμένω, ως παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως δικαιολογούσα την ολική ή μερική ακύρωση των επιβληθέντων προστίμων.

133 Κατά συνέπεια, ο παρών λόγος ακυρώσεως δεν μπορεί να γίνει δεκτός.

134 Εν όψει του συνόλου των προεκτεθέντων, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί.

Επί των δικαστικών εξόδων

135 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Επειδή η προσφεύγουσα ηττήθηκε, πρέπει να καταδικασθεί στα δικαστικά έξοδα, σύμφωνα με το σχετικό αίτημα της Επιτροπής.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (τρίτο πενταμελές τμήμα)

αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την προσφυγή.

2) Καταδικάζει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

Vesterdorf Briët Lindh

Potocki Cooke

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 14 Μαΐου 1998.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος

B. Vesterdorf